

Slaap lekker

Uitleg en vragen bij Esther 6 en 7 door Rein den Hertog

De scharnier

‘Hoogmoed komt voor de val’ en ‘Wie een kuil graaft voor een ander valt er zelf in’. Twee spreekwoorden die precies de kern raken van waar het in deze hoofdstukken over gaat. Haman die erop uit is Mordechai kapot te maken en zichzelf de hoogste eer te bewijzen, gaat zelf ten onder en Mordechai krijgt de hoogste eer die iemand kan bewezen worden. De ultieme omkeer van het lot.

In het eerste gesprekspapier stelde we al vast dat de naam van God niet genoemd wordt in het boek Esther. Alles in dit verhaal lijkt aan elkaar te hangen van wonderlijke gebeurtenissen en onverwachte wendingen, zonder dat God er iets mee te maken heeft. Maar het tegendeel is het geval. De schrijver wil ons heel subtiel wijzen op hoe God werkt in deze wereld en onze levens. De manier waarop de schrijver ons dit verhaal vertelt leert ons waardevolle geestelijke lessen.

De slapeloosheid van de koning is een duidelijk aanwijsbaar kantelpunt in het boek Esther. Kun jij in jouw levensverhaal ook scharnierpunten aan wijzen? Zo ja, wat zorgde ervoor dat alles omdraaide?

De schrijver heeft het boek Esther heel mooi opgebouwd. Er is namelijk één punt dat precies in het

midden van het boek staat. Niet letterlijk, in de zin dat er precies evenveel woorden aan voorafgaan als erop volgen. Wel inhoudelijk: vanaf dat punt wordt alles anders. Je zou dat punt het scharnier, of het kantelpunt kunnen noemen.

Dat scharnier is... *de slapeloosheid van de koning*. Het boek Esther is heel mooi schematisch weer te geven, waardoor duidelijk wordt dat de slapeloosheid van Ahasveros het midden van het boek is.¹ Maar ook zonder schema is dat zichtbaar: allereerst is het heel duidelijk dat voor de slapeloosheid van Ahasveros Haman de gevierde en machtigste man van het rijk was. Na de slapeloosheid van Ahasveros is dat Mordechai geworden. In die nacht is blijkbaar iets belangrijks gebeurd. Er zijn ook andere aanwijzingen: het bijvoorbeeld opvallend dat de naam Susa precies 29 keer voor en 29 keer na deze onrustige nacht van de koning voor komt. Tenslotte is het zo dat er voorafgaand aan de slapeloosheid er drie feestmaaltijden zijn en er ook drie feestmaaltijden volgen op deze gebeurtenis.

Er zou op meer dingen gewezen kunnen worden, maar voor nu is het voldoende. Een onrustige nacht zorgt dat de boel gaat kantelen. Wat heeft dat ons te zeggen? Een heleboel. Over onszelf, maar ook over God.

De onrust van Ahasveros

Laten we beginnen met Ahasveros. Midden in de nacht is hij wakker en kan hij de slaap niet vatten. We hebben allemaal wel van die momenten dat we eenvoudigweg niet kunnen stoppen met piekeren. Je kunt je gedachten maar niet uitzetten, hoezeer je je best ook doet. Je piekert maar, je draait maar...en dan komt uiteindelijk het moment dat je iets anders gaat doen. Je gaat een boek lezen of even Netflixen tot het moment dat je ogen vanzelf dichtvallen.

¹ Zie het schema op de laatste pagina

Ahasveros doet dat ook. Hij ligt wakker en vraagt naar de boeken. Zeg maar de notulen van het rijk. Ergens in hem zit onrust of de gedachte dat hij iets belangrijks vergeten is. Ook dat is

*Lig jij weleens 's nachts te piekeren?
Waar denk je dan zoal aan? Hoe
probeer je dan weer in slaap te komen?
Speelt God daarin ook een rol? Zou de
suggestie om, in plaats van een boek te
pakken of op je mobiel te kijken, je
handen te vouwen je kunnen helpen?*

herkenbaar: je wilt slapen, maar je hebt geen rust omdat je weet dat je iets vergeet. Of je weet dat er ergens in je hoofd een antwoord rondzweeft, maar je kunt hem niet vangen.

Al dat gepieker wijst ons op het feit dat wij dit leven nooit volledig onder controle zullen hebben. We zullen nooit alles voor de volle honderd procent kunnen regisseren. Er is altijd wel iets dat je ontgaat en er is altijd wel een antwoord dat je niet weet. Er is altijd wel iets van onzekerheid en

sluimerende onrust... die soms, op zulk soort momenten van slapeloosheid zich openbaart. Deze herkenbare onrust van Ahasveros wijst ons op onze beperkingen en tekortkomingen als mensen.

Maar het is juist zo'n moment van onrust dat God hier gebruikt om het verhaal te kantelen. Precies de onrust van Ahasveros wordt gebruikt om de dingen ten goede te keren. Zou het zo kunnen zijn dat God op die manier de onrust in ons leven ook als deur wil gebruiken om binnen te komen? Zou het kunnen zijn dat we juist op die momenten dat we voelen en ervaren dat we het leven niet in de vingers hebben, dat we juist dan heel nadrukkelijk God zouden kunnen tegenkomen? Misschien moeten we dan juist niet een boek pakken of gaan Netflixen, maar onze harten en gedachten op die momenten richten op God.

De nacht van Haman

Maar er is nog iemand wakker in deze nacht. Haman loopt 's nachts door het paleis te ijsberen. Waarom? Wat doet deze meneer zo laat (of zo vroeg) in het paleis? Waarom ligt hij niet gewoon in bed?

Nou, dat lezen we: Haman was in het paleis omdat hij – midden in de nacht! – de koning wilde voorstellen om Mordechai aan de paal op te hangen. Haman zit zo vol met afgunst, met haat, met zichzelf, dat hij niet rustig kan wachten tot de morgen, maar direct tot daden moet overgaan. Haman lijkt op een klein kind dat

Haman is druk bezig zijn eigen belangen na te jagen, maar wordt een rusteloos persoon. Herken je iets van Haman in hoe onze Westerse samenleving altijd maar druk is? En zo ja, wat zou de rol van ons als kerk dan moeten zijn?

Herken je iets van jezelf bij Haman? Zou je daar verandering in willen brengen, en zo ja, hoe?

geen geduld heeft op de dag van zijn verjaardag en om 5 uur in de ochtend pappa en mamma wakker komt maken omdat het nu toch wel tijd is voor cadeautjes... Maar ja, dat is een kind. Dat is onschuldig en gaat voorbij. Dit is Haman. Een volwassen mens die met zijn eigen eer, roem, carrière en naam bezig is...en daarvoor zelfs zijn nachtrust opoffert.

Deze Haman is zo bezig met zichzelf dat hij het biologische ritme van deze wereld terzijde legt. Alles staat in het teken van zichzelf. Niets kan wachten, want straks is het te laat. Straks mist hij iets. Straks neemt iemand anders zijn positie in.

Deze rusteloosheid van Haman gaat nog een stuk verder dan de slapeloosheid van Ahasveros. Ahasveros was wakker omdat er iets aan hem knaagde. Haman is nog steeds wakker omdat hij alleen maar bezig is met zichzelf. Met zijn eigen levensproject.

Zie je wat de schrijver subtiel wil duidelijk maken? Als je helemaal bezig bent met jezelf: met hoeveel je hebt, met hoe andere naar je kijken, met je status, dan zal je altijd rusteloos blijven in dit leven... Dat is wat we kunnen leren van Haman: zo bezig met zijn eigen carrière en zijn eigen belang, dat hij midden in de nacht wakker is.

Deze slapeloosheid van Haman is voor onszelf dus heel duidelijk een spiegel. Het kan geen kwaad onszelf de vraag te stellen of we ook iets in hem herkennen. Misschien herken je – als je eerlijk bent – bij jezelf ook wel iets van deze onrust? Altijd maar bezig met hoe je over komt, met welke dealtjes je kunt sluiten, met hoe je strategisch om gaat met mensen... wordt je daar niet eens moe van? Wat levert het je nou op? Is dat echt de manier waarop je in het leven wilt staan? Heb je niet door dat als je zo doorgaat, je je eigen eenzaamheid aan het voorbereiden bent?

Haman jaagt met een diepgewortelde onrust alleen maar op zijn eigen ongeluk, maar loopt op die manier zijn ongeluk tegemoet.

Hij geeft het zijn beminden in de slaap

De slapeloosheid van de koning is het scharnier dat ons veel leert over onszelf. Maar God dan? God is toch nergens te vinden hier. Nee, dat klopt. Maar nog opvallender dan de schijnbare afwezigheid van God, is de duidelijk afwezigheid van Esther en Mordechai. Juist Mordechai die alle plannen van Haman en de koning haarfijn in de gaten hield en zijn nichtje wees op haar taak, is op het moment dat de beslissing valt afwezig. En ook Esther: zij schittert door afwezigheid op deze momenten. Dat is opvallend.

Waarom? Nou, dit zijn juist de enige twee mensen die daar aan het hof van de koning een verschil zouden kunnen maken. Dit zijn de enige twee mensen die ook daadwerkelijk actie ondernomen hebben om het Joodse volk van de ondergang te redden. Maar op het moment

Esther en Mordechai liggen te slapen, terwijl God zorgt voor de ommekeer in het lot van Israël. Heb je iets dergelijks zelf ook weleens meegemaakt? Heeft God weleens voor een verandering in leven gezorgd terwijl jij je machteloos voelde?

dat de boel in het voordeel van het Joodse volk gaat uitpakken, liggen Mordechai en Esther op één oor.

Het doet denken aan wat een psalmdichter eens opschreef

God geeft het zijn lieveling in de slaap (Psalm 127,2). Die dichter bedoelde: je kunt als mens hard werken en druk bezig zijn, maar uiteindelijk ligt het wel of niet slagen niet in jouw hand, maar in die van God. Of denk aan die andere Psalm: 'In vrede leg ik mij neer, en meteen slaap ik in, want u Heer, laat mij wonen in een vertrouwd en veilig huis'. (Psalm 4,9)

Let wel, wat de schrijver ons wil leren is niet: als je God kent heb je nooit meer slaapproblemen. Natuurlijk niet. Ten diepste gaat het hier niet over slapeloosheid, maar over de diepere vraag hoe jij als mens in het leven staat. Herken je het gepieker van Ahasveros? Herken je de onrust van Haman?

Kijk dan eens naar Esther en Mordechai. Ze slapen. Ze zijn druk bezig geweest, ze zijn ongelooflijk moedig geweest. Ze hebben hun leven gewaagd. Maar nu slapen ze, want God doet het!

Het grote geheim van een gelovige is niet dat zij het leven in de vingers heeft, of dat zij nooit onrustig is, maar dat ze weet: 'Uiteindelijk zal God voor mij zorgen. Ik kan werken en bezig zijn, maar ik weet dat God de beslissing geeft en dat Hij niet toelaat dat Zijn kinderen uit Zijn hand gerukt worden. “

Ahasveros is de machtigste man op aarde, maar hij ligt wakker. Haman is de een na machtigste man op aarde, maar hij loopt 's nachts te dwalen. Esther en Mordechai horen bij een volk zonder macht, zonder aanzien, zonder toekomst (althans zo lijkt het), maar zij slapen. Niet uit desinteresse of vanuit berusting, maar omdat ze weten van God die levens leidt en voor Zijn volk zorgt. Dat geeft rust. Dat geeft moed. Hoe ingewikkeld de zaken er ook voor staan, hoe hopeloos het er ook uit ziet, je kunt gaan slapen en het aan God over laten. Ik moet denken aan de woorden van Paus Johannes de 23^e. Na een drukke en intensieve dag werk in de kerk, sloot hij af met een gebed: *Heer, het is uw kerk, ik ga slapen.*

'Ik kan gaan slapen zonder zorgen, want slapend kom ik bij u thuis' (Psalm 4:3 berijmd) Wat maken deze woorden bij je los? Wat vind je van de aangehaalde woorden van Paus Johannes de 23^e? Zouden ze – met de nodige veranderingen – ook voor jou kunnen gelden?

De grote ommekeer

Als we een paar eeuwen op schuiven in de tijd komen we hetzelfde patroon tegen. Zoals God werkte in de tijd van Esther en Mordechai, zo deed Hij dat ook toen Hij in Jezus Christus voor de allesbeslissende omkeer zorgde. Kijk maar.

Pilatus was onrustig en had het niet meer in de hand. De priesters en de schiftgeleerden waren doelbewust bezig met de ondergang van Jezus. En de leerlingen? Misschien sliepen ze niet letterlijk, maar ze hadden geen flauw benul dat God voor de grote ommekeer aan zorgen was. Maar dat wás Hij wel, meer nog dan in de tijd van Esther. God keerde alles om in en door de dood en opstanding van Jezus.

Dit is wie God is voor ons! De God die alles om wil keren. De God die je rust wil geven. Niet dat je altijd in een hangmat kunt liggen. Niet dat je nooit meer hoeft te werken. Nee, een veel diepere rust: de wetenschap dat de beslissing over je leven al lang is gevallen, toen God alles om keerde in de Here Jezus. Als je op Hem let, dan kun je rustig slapen.

De opbouw van het boek Esther in schematische vorm²

- A. Inleiding - de grootheid van Ahasveros' koninkrijk (1:1)
- B. Twee feestmalen gehouden door de koning – één voor de rijksgrotten van alle provincies (180 dagen lang) en één andere maaltijd speciaal voor de inwoners van Susa (7 dagen) (1:2-22)
- C. Esther wordt bij de koning gebracht, maar houdt haar identiteit verborgen (2:1-23)
- D. Beschrijving van Haman' positie: Koning Ahasveros gaf een hoge positie aan Haman (3:1-2)
- E. Werpen van het lot: oorlog tegen de Joden op de 13^e Adar (3:3-7)
- F. Haman ontvangt de ring; de brieven van Haman; Mordechai scheurt zijn kleren; De Joden vasten. (3:8-4:17)
- G. Esthers eerste feestmaal: Haman is in z'n nopjes. (5:1-8)
- H. Hamans ontmoeting met zijn familie en hun optimisme. (5:9-14)
- X. **De koning kan niet slapen en de ronde met het koninklijke paard (6:1-11)**
- 'H. Hamans ontmoeting met zijn familie en hun pessimisme. (6:12-14)
- 'G. Esthers tweede feestmaal: Haman aan de paal. (7:1-10)
- 'F. Mordechai ontvangt de ring; Mordechai's brieven; Mordechai wordt in koninklijke kleren gekleed; feest voor de Joden. (8:1-17)
- 'E. Oorlog op de 13^e Adar (9:1-2)
- 'D. Beschrijving van de positie van de Joden en van Mordechai en hun overwinning op hun vijanden. (9:3-11)
- 'C. Esther verschijnt voor de koningen om te vragen om een extra dag. (9:12-17)
- 'B. Twee feestmalen voor de Joden – een voor de Joden van alle provincies (12^e Adar) en de ander een speciaal feest voor de Joden (15^e Adar) (9:17-32)
- 'A. Conclusie – de grootheid van Ahasveros' koninkrijk (10:1-3)

² Ontleend aan B.S. Gregory, *Inconspicuous providence*, The gospel according to Esther, New Jersey, 116-117.